

**ПРОГРАМНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТІВ УКРАЇНИ І ЗАКАРПАТТЯ)**

Ліба Н.С., асистент

Мукачівський технологічний інститут

В статье изложено основные положения законов Украины, постановление кабинета Министров Украины и нормативно-правовых документов, которые определяют направления государственной поддержки в сфере инновационной деятельности. Проанализировано основные программы поддержки развития предприятий Закарпатской области.

The substantive provisions of laws of Ukraine are expounded in the article, decision of cabinet Ukraine and normatively-legal documents which determine directions of state support in the field of innovative activity. The main programs of support of development of enterprises of the Transcarpatia area are analyzed.

Постановка проблеми. Основним фактором економічного розвитку є стимулювання генерування і впровадження результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських досліджень, а також реалізація інновацій. На це спрямовані відповідні програми інноваційного розвитку.

Підприємство може успішно функціонувати при наявності достатнього забезпечення законодавчими та нормативно – правовими документами. Аналіз показав, що в сфері підтримки інноваційного розвитку промислових підприємств використовується велика кількість законів України, постанов Кабінету Міністрів України та нормативно – правових документів.

Аналіз публікацій та виділення невирішених проблем. Базовими є Закон України „Про інноваційну діяльність”, Закон України „Про інвестиційну діяльність”, Закон України „Про місцеве самоврядування в Україні”, Указ Президента України „Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 квітня 2006 року “Про стан науково-технологічної сфери та заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку України”, Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [1], Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 20 грудня 2005 року, постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної Стратегії регіонального розвитку на період до 2015» від 21 липня 2006 року [2], Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області до 2015 року [5], Програми розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності Закарпаття на 2007-2008 роки [6].

Постановка завдання. Основним завданням дослідження є аналіз програмного і правового забезпечення інноваційного розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу. Державні пріоритети інноваційної діяльності викладені в Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності». Цей закон визначає правові, економічні й організаційні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності країні [1].

Згідно Державної Стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року державна підтримка інноваційного розвитку здійснюватиметься за такими напрямками: сприяння створенню та впровадженню інновацій, включаючи розповсюдження сучасних технологій, зокрема для зменшення ризиків виникнення техногенних катастроф. Важливим фактором економічного розвитку визначено впровадження результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських досліджень, а також реалізація інновацій.

Основною метою державної регіональної політики України на сучасному етапі розвитку є створення умов, що дадуть змогу регіонам повністю реалізувати наявний потенціал, зробити максимальний внесок у національну економіку, здобути конкурентні переваги на зовнішньому ринку.

Діяльність у напрямі нарощення науково-технічного потенціалу активізується у регіонах, які мають досвід роботи із створення наукоємних та високотехнологічних продуктів.

Держава сприятиме інноваційному розвитку та забезпечуватиме проведення досліджень і розробок з використанням останніх науково-технічних досягнень шляхом:

- проведення конкурсів вітчизняних інновацій та венчурних ярмарків з метою забезпечення інвестування насамперед найбільш перспективних інноваційних проектів;
- збільшення обсягів державного замовлення на підготовку кадрів для інноваційного підприємництва, зокрема інноваційних менеджерів та фахівців з венчурного інвестування [2].

Державна програма розвитку інноваційної інфраструктури на 2007-2011 роки (далі – Програма) спрямована на створення умов для ефективного використання знань в економіці України та формування національної інноваційної системи.

Динаміка розвитку сучасного суспільства визначається ефективністю інноваційних процесів, що відбуваються в різних сферах життя. Розширення і розвиток інноваційної діяльності стає одним з найважливіших системних чинників підвищення рівня конкурентоспроможності та національної безпеки країни.

Як показує світовий досвід, лідерські позиції в технологічному та соціально-економічному розвитку займають саме ті країни, які мають розгалужену та ефективно функціонуючу інноваційну інфраструктуру і використовують її в усьому діапазоні створення та реалізації новацій.

Метою Програми є створення організаційно – економічних умов ефективної реалізації освітнього, інформаційного та науково – технічного потенціалу для забезпечення інноваційного розвитку України. Враховуючи функціональну неповноту інноваційної інфраструктури в Україні, тенденції та проблеми її розвитку, обмежені можливості Державного бюджету України основними шляхами та засобами розв'язання цієї проблеми є:

- упорядкування та вдосконалення законодавства, що регламентує діяльність інноваційного підприємства та адаптація нормативно-правової бази інноваційної діяльності до принципів та норм Європейського Союзу;
- розробка науково-методичного та нормативно-правового забезпечення для створення та розвитку інноваційних структур різних типів (інноваційних центрів, технологічних парків класичного типу (територіально відокремлених з правами юридичної особи), інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, кластер-технопарків, технополісів, соціотехнополісів тощо);
- формування та розвиток діяльності системи виробничо-технологічного забезпечення, сертифікації і просування розробок; наукової експертизи, включаючи кооперацію підприємств різних форм власності та наукових установ і організацій;
- сприяння відновленню функціонування патентних підрозділів на підприємствах державної форми власності; створення підрозділів з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та охорони інтелектуальної власності в центральних органах виконавчої влади;
- формування, розвиток та забезпечення діяльності систем інформаційного забезпечення усього циклу інноваційної діяльності; ідея – дослідження – розробка – трансфер технологій.
- удосконалення та спрощення процедури експертизи та реєстрації інноваційних структур та їх проектів;
- розвиток мережі регіональних інноваційних структур: інноваційних центрів, інноваційних бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій;
- створення технопарків класичного типу на базі вищих навчальних закладів, наукових установ, науково-виробничих комплексів та удосконалення моделей функціонування існуючих інноваційних структур;
- формування, розвиток та забезпечення діяльності системи фінансово-економічного забезпечення, включаючи підтримку розвитку українських високих технологій, створення венчурних та інноваційних фондів, інших фінансово-кредитних установ;
- активізація інвестиційної діяльності для розвитку інноваційної
- інфраструктури;
- заохочення створення на конкурсній основі інноваційних кластерів для вирішення конкретних проблем у сфері інноваційного розвитку;
- розробка і реалізація за участю міжнародних організацій проектів
- створення технополісів та інших інноваційних структур у регіонах з високим науково-технологічним потенціалом;
- сприяння створенню та діяльності громадських організацій, асоціацій, інших форм об'єднань, що діють у сфері інноваційної діяльності [3].

Ефективна державна інноваційна політика є однією з передумов успішного впровадження інвестиційно-інноваційної моделі розвитку національної економіки.

Формування та реалізація ефективної державної інноваційної політики не можливі без розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення зазначених процесів. На це спрямована Державна програма розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки (далі - Програма). Мета Програми полягає у створенні правових, економічних і організаційних умов для розвитку та підвищення ефективності системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки.

Розвиток системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки може здійснюватися шляхом розширення застосування заінтересованими органами виконавчої влади та академіями наук практики незалежної підготовки відповідно до своєї компетенції аналітичних, програмних і прогнозних документів у сфері інноваційної діяльності в окремих галузях економіки [4].

У директивних документах Президента і Уряду України проголошено курс на інвестиційно-інноваційний розвиток держави. Базовим принципом цього курсу має стати такий спосіб організації економіки, при якому роль головного джерела стійкого економічного зростання відіграють наукові знання та їхнє технологічне застосування.

Регіональна адаптивна інфраструктура інноваційної діяльності може існувати, якщо злагоджено діє ланцюг: «наука – технологія – виробництво – збут». При цьому слід зауважити таке.

Наявна в Україні статистична звітність не дає можливості виявити основні тенденції формування пріоритетних напрямків науково-практичної пошукової та експериментальної виробничої діяльності в промислових комплексах (ПК) регіонального рівня, які є визначальними для забезпечення сталого покращення соціально-економічної збалансованості їх розвитку. Немає замкненого технологічного циклу від створення до використання наявного інформаційного ресурсу щодо попиту та пропозиції на основну (базову) продукцію (далі – ОП), що нині виробляється регіональними ПК та високотехнологічну інноваційну продукцію (далі – ІП) перспективну для освоєння серійного виготовлення цими комплексами на найближчі роки. Немає як регіональних, так і загальнодержавних професійних аналітичних служб, що зорієнтовані на постійне обслуговування запитів юридичних і фізичних осіб стосовно передумов розробки, виготовлення, замовлення та реалізації збуту на внутрішньому та зовнішньому ринках конкурентоспроможної ОП та ІП.

Ці обставини суттєво ускладнюють системний аналіз наявного та перспективного доробку з науково-практичної пошукової та експериментальної виробничої діяльності в плані соціально-економічних наслідків його використання, а також об'єктивне визначення регіональних середньострокових (на два-три роки) пріоритетних напрямків проведення науково-практичної пошукової та експериментальної виробничої діяльності регіональних ПК для забезпечення сталого поліпшення соціально-економічної збалансованості регіонального розвитку.

У переважній більшості регіонів України підтримка науково-практичної пошукової та експериментальної виробничої діяльності регіональних ПК за рахунок коштів регіональних бюджетів розвитку практично нема.

Отже, для забезпечення сталого поліпшення соціально-економічної збалансованості регіонального розвитку вельми актуальною практичною проблемою є розробка і впровадження методичних, технологічних та фінансових засобів і засад обслуговування запитів юридичних та фізичних осіб стосовно передумов розробки, серійного виготовлення, замовлення та реалізації збуту ОП та ІП ПК Закарпаття за рахунок кредитних коштів обласного комунального інноваційного фінансово-кредитного фонду (ОКІФКФ). В області розроблено Програму розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності Закарпаття на 2007-2008 роки.

Метою Програми є забезпечення сталого поліпшення соціально-економічної збалансованості розвитку області шляхом впровадження нових ефективних форм інноваційно-інвестиційної співпраці науково-інженерної еліти, бізнесових кіл, регіональної влади і громади області, спираючись в основному на власні енергетичні, природо-сировинні, технологічні, матеріально-технічні та кадрові ресурси.

Основними завданнями Програми є:

Розробка і впровадження методичних, технологічних та фінансових засобів і засад обслуговування запитів юридичних та фізичних осіб стосовно передумов розробки, серійного виготовлення, замовлення та реалізації збуту ОП та ІП ПК області за рахунок кредитних коштів ОКІФКФ;

Виявлення і започаткування реалізації найбільш вагомих для поліпшення соціально-економічної збалансованості розвитку області пілотних проектів середньострокової науково-практичної пошукової та експериментальної виробничої діяльності для ПК області шляхом впровадження нових ефективних форм інноваційно-інвестиційної співпраці науково-інженерної еліти, бізнесових кіл, регіональної влади і громади області, спираючись в основному на енергетичні, природо-сировинні, технологічні, матеріально-технічні та кадрові ресурси області.

Діяльність за Програмою передбачає створення та налагодження функціонування Центру підтримки інноваційних впроваджень Закарпаття, що основане на засадах самоокупності [6].

Узагальнення основних характеристик розглянутих програм викладено в таблиці 1.

Характеристики програм підтримки інноваційного розвитку

Назва законодавчого акта	Напрями підтримки
1	2
Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»	<ul style="list-style-type: none"> - модернізація електростанцій; нові та відновлювальні джерела енергії; новітні ресурсозберігаючі технології; - машинобудування та приладобудування як основа високотехнологічного оновлення всіх галузей виробництва; розвиток високоякісної металургії; - нанотехнології, мікроелектроніка, інформаційні технології, телекомунікації; - вдосконалення хімічних технологій, нові матеріали, розвиток біотехнологій; - високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості; - транспортні системи: будівництво і реконструкція; - охорона і оздоровлення людини та навколишнього середовища; - розвиток інноваційної культури суспільства.
Державна Стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року.	<ul style="list-style-type: none"> - створення ефективної системи взаємодії установ, підприємств та організацій у галузі науки, освіти, у виробництві, у сфері підприємництва, фінансово-кредитній сфері з питань активізації розвитку інноваційної діяльності; - сприяння створенню пайових інвестиційних фондів з реалізації інноваційних проектів із залученням ресурсів державного та місцевих бюджетів і приватного капіталу; створення конкурсної системи відбору інноваційних проектів з урахуванням пріоритетів розвитку регіонів; розроблення системи проведення незалежної експертизи інвестиційних проектів і надання можливості малим та середнім підприємствам брати участь у виконанні державного оборонного замовлення; - концентрацію фінансових та інтелектуальних ресурсів для здійснення заходів за визначеними державою пріоритетними напрямами інноваційного розвитку; - створення умов для спрямування інвестиційних коштів у високотехнологічні сфери виробництва та на кадрове забезпечення інноваційної діяльності; - формування позабюджетних джерел підтримки інноваційної діяльності, законодавче врегулювання питань спільного інвестування, зокрема регулювання ринку венчурного капіталу у сфері інноваційної діяльності; - стимулювання створення підприємствами і установами власних систем екологічного управління відповідно до міжнародних та національних стандартів.
Концепція Державної програми розвитку інноваційної інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток мережі інноваційних структур (не менше 20 технологічних парків, 30 інноваційних центрів, центрів трансферу технологій, 3 технополіси) та понад 10 тис. нових робочих місць для висококваліфікованих фахівців і утворення на базі інноваційних структур механізму для вирішення економічних та соціальних проблем; - підвищення не менше ніж на 10 відс. інноваційної активності суб'єктів інноваційної діяльності та збільшення чисельності інноваційно-активних підприємств; - поліпшення використання та захисту інтелектуальної власності, якості науково-технічної експертизи інноваційних проектів; - прискорення темпів виробництва інноваційної продукції на 20 відс.; - залучення понад 20 млн грн інвестицій для розвитку інноваційної інфраструктури та реалізації інноваційних проектів; - підвищення рівня укладності економіки з пріоритетних напрямків інноваційної діяльності (до 5-6 рівня укладності), забезпечення конкурентоздатності та національної безпеки України.

1	2
Концепція Державної програми розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки	<ul style="list-style-type: none"> - підвищити рівень взаємодії та ефективність здійснення центральними і місцевими органами виконавчої влади повноважень у сфері інноваційної діяльності; - удосконалити механізми державної підтримки та стимулювання інноваційної діяльності; - забезпечити проведення на постійній основі моніторингу стану інноваційного розвитку економіки; - підвищити науковий рівень обґрунтування підходів до формування та реалізації державної інноваційної політики; - створити умови для широкого доступу громадськості до обговорення питань, пов'язаних з формуванням та реалізацією державної інноваційної політики; - сприяти поширенню інформації про розвиток інноваційної діяльності; - підвищити рівень конкурентоспроможності національної економіки.
Регіональна Стратегія розвитку регіону до 2015 року	<ul style="list-style-type: none"> - сприяти формуванню дієвої мережі «освіта – наука – виробництво», підтримуючих інноваційних центрів, центрів трансферу технологій та інших форм об'єднань зусиль науки, освіти, виробництва та фінансового капіталу (в т.ч. залучаючи малий та середній бізнес); - сприяти створенню пайових інвестиційних фондів з реалізації інноваційних проектів із залученням ресурсів державного та місцевих бюджетів, приватного капіталу; формуванню конкурсної системи відбору проектів з врахуванням пріоритетів розвитку області; - вивчити попит на інноваційну продукцію в регіоні та забезпечити підтримку її комерціалізації; провести моніторинг потреб підприємств у інноваціях, наявних у наукових і конструкторських установах розробок, призначених для продажу; створити інформаційний каталог інновацій на основі зв'язку «попит – пропозиція»; - сприяти впровадженню інновацій в енерго – та ресурсозберігаючих напрямках; здійснити розробку та впровадження програм вторинного використання ресурсів; - забезпечити гармонійне поєднання первинних та вторинних інноваційних продуктів; - забезпечити підтримку та розвиток інтелектуального і творчого потенціалу через систему освіти та навчання протягом життя.
Програми розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності Закарпаття на 2007–2008 роки.	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток національної інноваційної системи як сукупності інституцій, що забезпечують проведення ефективної державної інноваційної політики; - забезпечення інтеграції освіти, науково-технологічної сфери та виробництва як передумови інноваційного розвитку економіки; - всебічну підтримку фундаментальних наукових досліджень, спрямованих на забезпечення технологічного розвитку України; - розвиток виробництва високотехнологічної продукції та послуг на інноваційній основі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Здійснене дослідження програмного і правового забезпечення інноваційного розвитку свідчить, що необхідно сформувати дієві механізми для реалізації відповідних програмних напрямів інноваційної діяльності. А також розробити науково – методичні бази для підтримки і розвитку промислових підприємств та організацій інноваційної інфраструктури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності»//ВВР. – 2003. – №13.
2. Державна Стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року. <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Концепція державної програми розвитку інноваційної інфраструктури. <http://www.mon.gov.ua>
4. Концепція Державної програми розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки від 16 травня 2007 року. <http://www.udik.com.ua>
5. Регіональна Стратегія розвитку регіону до 2015 року. <http://www.carpathia.gov.ua>
6. Програми розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності Закарпаття на 2007-2008 роки.